

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Рівненський державний гуманітарний університет

**ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ І
РЕАБІЛІТАЦІЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

ВИПУСК 13

РІВНЕ – 2022

**Фізична культура, спорт і реабілітація в закладах освіти:
Збірник наукових праць. Рівне: ГО СОМ-ЦЕНТР, 2022. Випуск
13. 142с.**

У збірнику вміщено наукові праці вчених, аспірантів, вчителів-методистів, вчителів-новаторів, здобувачів вищої освіти галузі фізичної культури та спорту України

Збірник статей буде корисним для вчителів і викладачів фізичного виховання, спортсменів, усіх, хто цікавиться сучасними проблемами розвитку фізичного виховання та спортивного тренування

Редакційна колегія:

кандидат педагогічних наук, професор Кіндрат В.К.
кандидат педагогічних наук, доцент Ковальський В.В.
доцент Кашуба А.А.
старший викладач Гоголь Т.В.

Відповідальність за інформаційну достовірність поданих матеріалів у наукових працях несуть автори публікацій

ЗМІСТ

Бутенко Т.В. МОТИВАЦІЯ ТА ЦІЛЕСПРЯМОВАНІСТЬ СТУДЕНТІВ ДО САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ ФІЗЧНИМИ ВПРАВАМИ.....	5
Василюк В.М., Антонюк П., Григорович О. ПІДВИЩЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ФУТБОЛІСТІВ У ПІДГОТОВЧОМУ ПЕРІОДІ ТРЕНУВАЛЬНОГО ЦИКЛУ НА РІВНІ АМАТОРСЬКИХ КОМАНД.....	12
Василюк В.М., Янкавс Ю., Григорович О. ОРГАНІЗАЦІЯ РІЧНОГО МАКРОЦИКЛУ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ АМАТОРСЬКОЇ КОМАНДИ З ФУТБОЛУ.....	22
Власюк Г.І. ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА АВТОРИТЕТУ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	35
Давидюк І.В. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРИГОДНИЦЬКИХ ТУРІВ НА ТЕРЕНАХ РІВНЕНЩИНИ.....	43
Дутчак В.В. ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ З ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ.....	49
Ковальський В.В., Коблюк Н.А. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ З ВОЛЕЙБОЛУ У ДЮСШ.....	54
Миронюк В.І. ВПЛИВ ЗАНЯТЬ ПЛАВАННЯМ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ.....	60
Панчук А.П., Панчук І.В., Колешук М.В. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ «ФІЗИЧНИЙ СТАН ОРГАНІЗМУ» ЯК ІНТЕГРАЛЬНОГО ПОКАЗНИКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЙОГО ОРГАНІВ І СИСТЕМ.....	69
Чалій Л.В, Репегуха Б.М. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	76

Шелюк В.О., Літвінчук С.О. ОБГРУНТУВАННЯ ФАКТОРІВ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ РОЗВИТОК КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ.....	83
Ярмошук О.О., Бобчук А. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ СЕРФІНГІСТІВ НА ЕТАПІ ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	92
Ярмошук О.О., Корохова А. ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД У ФІЗИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЛАВЦІВ НА ЕТАПІ ПОЧАТКОВОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ.....	107
Ярмошук О.О., Михальчук О. НОВІТНІ ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В НУШ.....	115
Ярмошук О.О., Дідух Н. ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	124
Семенович С.В. МЕТОДИКА ОЗДОРОВЧИХ ЗАНЯТЬ СТУДЕНТІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ТРЕНАЖЕРІВ	137

7. Ашмарин Б. А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании. Москва : Физкультура и спорт, 1978. 223 с.

8. Барсук О.Л., Кудрейко А.И. Страницы футбольной летописи. Минск : Полымя, 1987. 233 с.

9. Буш Р., Мостеллер Ф. Стохастические модели обучаемости. М. : Физматгиз, 1962. 200 с.

10. Бэтти Э. Современная тактика футбола: перевод с английского. М. : Физкультура и спорт, 1980. 135с.

11. Варюшин В.В. Тренировка юных футболистов: учебн. пособ. Москва : Физическая культура, 2007. 112 с.

12. Веселовська Л., Чорнобай І. Розвиток прудкості в учнів 7-9 років на уроках футболу. *Актуальні проблеми розвитку руху «Спорт для всіх» у конспекті європейської інтеграції України*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 11-13 лютого 2004. м. Тернопіль. С.315- 318.

13. Витковски З., Лях Н. Развитие координационных способностей у футболистов 11-19 лет. Омск: Физическая культура. 2008. №6. С.34-39.

Власюк Г.І.

ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА АВТОРИТЕТУ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. Визначення феномена „авторитет” знаходимо в багатьох джерелах. Зокрема в психологічному словнику авторитет (від лат. auctoritas – влада, вплив) пояснюється як загальновизнаний вплив окремої людини, колективу, або організації в різних сферах суспільного життя. Психологічним підґрунтям авторитету окремої людини чи колективу є наявність у них певних заслуг, особистих морально-психологічних якостей та службового авторитету – визнання значущості, престижності певної посади, відповідності особи, що її обіймає.

Ключові слова: авторитет, вчитель, фізична культура, школа.

Постановка проблеми. Велика роль у фізичному розвитку школярів належить вчителю фізичної культури, оскільки він є першоджерелом формування особистого ставлення учня до занять фізичними вправами. Для цього вчитель повинен використовувати у своїй роботі різноманітні засоби і методи, за допомогою яких можна впливати на свідомість і поведінку учнів. Одним з таких вагомих чинників є авторитет педагога, психологічний вплив якого сприймається інакше, ніж слова та дії пересічного вчителя.

У житті багато, якщо не все, починається зі школи, а в школі все починається з вчителя. Кожний час має свого вчителя. Кожний час висуває до нього нові вимоги. В довгих і не простих муках народжується авторитет педагога. Відмовляючись від старих або випадкових рис, суспільство виокремлює потрібні якості авторитету.

Ще в працях Платона, Аристотеля, у доктрині конфуціанства проглядається природа авторитетних відносин. Перший досвід наукового підходу до суті авторитету знаходимо у творах Г. Гегеля, Ф. Ніцше, Ф. Енгельса, М. Вебера, Г.-Х. Гадамера, М. Шелера, Ю. Хабермаса. Досліджували проблему авторитетних форм соціальних відносин й українські вчені — Г. Сковорода, В. Антонович, М. Драгоманов, М. Грушевський, М. Хвильовий, В. Липинський, Д. Донцов, І. Лисяк-Рудницький та інші.

Мета дослідження – розкрити теоретичні аспекти авторитету вчителя фізичної культури серед .

Методи дослідження – вивчення й аналіз наукової та спеціальної літератури; аналіз архівних матеріалів; конспектування, анотування і елементи контент-аналізу; порівняльний аналіз; метод логічних висновків; історико-логічний метод.

Завдання дослідження:

1. Схарактеризувати поняття «авторитет».
2. Розкрити значення авторитету в педагогічній діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Складність і багатоплановість проблеми, її міждисциплінарний характер зумовили виокремлення низки напрямів у цій галузі, зокрема в політологічному, соціологічному, етичному, соціально-психологічному аспектах. Останній репрезентований такими

вченими, як Е. Фромм, Є. Ткачов, Б. Поршнєв, Ю. Неймер, М. Кушнарєв, К. Павлиця, Ю. Стьопкін, В. Андрущенко, Є. Головаха, В. Богданов та інші.

У великому тлумачному словнику поняття авторитет трактується, як загальновизнане значення, вплив, поважність (особи, організації, колективу, теорії тощо). Якщо ж мова йде про авторитет окремої особи, то вона користується впливом, повагою, заслуговує повної довіри. Вона не терпить, не допускає заперечень, владна [4].

Авторитет є виразом ставлення підлеглих до існуючої влади. Він є допоміжним засобом в організації і керівництві колективом. Авторитетність, за словами С. Кухтій: "... це здатність людини користуватись визнанням і повагою оточуючих" [5]. Також під авторитетом розуміється загальновизнаний неформальний вплив окремої особистості. Це одна із форм здійснення влади. Хоча авторитетна особистість не обов'язково є керівником. Вона може бути і часто буває рядовим членом соціальної групи, але й у своїй рядовій ролі дуже впливає на життя, згуртованість даної спільноти.

Авторитет (нім. *autorität*, від лат. *auctoritas* — влада, вплив) – в загальному смислі: значення або базується на ньому, або поєднується з ним влада; у вузькому – розумовий вплив, повага, яка наділена визнаною владою чи визнаною мудрістю, знання. Римляни називали визнаною за їх містами владу *auctoritas*. У науці авторитетами називаються люди, відомість яких настільки міцна, що вона служить поручительством істини. Тому говориться також про віру в авторитет, який базується на довірі до думки чи знань іншої особи [2].

На думку С. Болсун „авторитет” слугує ефективним методологічним інструментом аналізу та класифікації реальних і уявних авторитетів, розмежування авторитетності й авторитаризму, що уможливорює вибудовану ієрархію авторитетів, розкриття реальних механізмів створення й функціонування особистісних і суспільних авторитетів” [2]. Він вважає авторитет - соціальним утворенням, яке базується на біосоціальній природі індивіда. За своєю субстанцією авторитет репрезентує певну систему

соціальних відносин. „Авторитет - не просто відношення, а відношення відносин”, — підкреслює С. Болсун [3].

Поняття “авторитет”, означає загальновизнане значення людини, її вплив на людей, підтримку її ідей і діяльності суспільною думкою, проявом поваги, довіри до неї, навіть віри в неї: в її розум, волю, моральність, здатність творити благо, віддати всі сили заради спільної справи [1].

За твердженням О. Зварищук, авторитет – це визнання, повага до людини зі сторони оточуючих людей; здатність даної людини здійснювати вплив на інших людей демократичними методами, служити взірцем для наслідування, джерелом ідей, цінностей, норм і соціальних форм поведінки [5]. Отже, проблема авторитету означає її „одвічність”, просторово-часову сталість.

Педагогічна професія виникла на ранніх етапах розвитку людства в зв'язку з потребою передавати підростаючому поколінню набутий досвід. Успішне вирішення завдань навчання і виховання залежить від особистості вчителя, його моральної позиції, професійної майстерності, ерудиції, культури, тобто його авторитету [1].

Н.Чечель говорить про педагогічний авторитет наступне: „Авторитет учителя — загальновизнана учнями та їхніми батьками значущість достоїнств учителя й заснована на цьому сила його виховного впливу на дітей. До таких достоїнств належать висока духовність, культура, інтелігентність, ерудиція, високі моральні якості, педагогічна майстерність. Професійний авторитет учителя значною мірою залежить також від його становища в суспільстві” [10].

Авторитет учителя, як особливий вимір його морально-практичних вчинків, пов'язаний з властивостями, рисами самої особистості, зокрема її ціннісними орієнтаціями. Він окреслює той особливий, єдино можливий простір морально-практичних вчинків індивіда відповідально чи безвідповідально. Учні вірять своєму учителеві настільки, що інколи авторитет рідних відступає в їхніх переконаннях перед авторитетом учителя, його словами [7].

Авторитет, як соціальна якість і механізм соціальної взаємодії, як система „вплив – підпорядкування” в навчально-

виховному процесі, створює підґрунтя для морального самовизначення, особистісного саморозвитку та самопрезентації вчителя. Авторитет, як лакмусовий папірець, визначає ступінь активності вчителя в оволодінні новітніми технологіями, його участь у громадському та політичному житті. Ми його розглядаємо, як ознаку, як форму та результат соціальної взаємодії, як соціальний регулятор у соціумі. Він є мотивом і регулятором між індивідних відносин [7].

У вихованні та навчанні неможливо обійтись без авторитету, тобто влади педагога. Однак ця сила має бути не руйнівною, а створюючою. Коли вона сприяє самоствердженню особистості, реалізації її творчих потенціалів, педагогічний авторитет виступає потужним каталізатором особистого впливу вчителя. Якщо ж вона принижує, деформує, то перевтілюється в зброю авторитарності, диктату та маніпулювання вихованцями [9].

Ставлення учнів до авторитетного педагога позитивно й емоційно забарвлене та насичене. Чим вищим є авторитет вчителя, тим важливішими є предмети які він викладає, тим справедливими видаються його вимоги, зауваження, тим вагомішим є кожне його слово. «Те, що говорить улюблений вчитель, сприймається зовсім по-іншому, а ніж те що говорить людина, яку діти зневажають» [8].

Педагогічний авторитет особистості визначає оптимальну форму прояву і розвитку дисципліни і демократії при здійсненні виховних впливів. Діти добровільно йдуть за тим вчителем-вихователем, котрого вони поважають. В іншому випадку педагогічні стосунки тримаються на формальних основах, зовнішніх вимогах, втрачаючи при цьому свій позитивний виховний смисл і здійснюють негативний вплив. Визнанням авторитету вчителя є звертання учня за порадою до педагога, коли школяр не може знайти вихід зі складної ситуації, коли потребує допомоги від дорослих [2].

Проблемою авторитету вчителя займались В.Сухомлинський, І.Андріаді, М.Корнев, О.Зваришук, С.Кухтій та інші. В своїх працях М. Корнев [6] розмежовував істинний і хибний авторитет, виділив види хибного авторитету. Істинний авторитет, на їх думку, – це таке ставлення до вчителя, яке спонукає учнів бути

молодшими товаришами для нього. До завоювання хибного авторитету призводить небажання вчителя працювати над собою, дещо завищена самооцінка власних можливостей. При утвердженні дутого, фальшивого авторитету, людині приписують більше заслуг, ніж вона має насправді.

Хибний авторитет може створюватися і підтримуватися хитрою людиною, що вміє користуватися знаннями, здібностями інших людей. Але рано чи пізно це розкривається і помилковий авторитет рушиться. Хибний авторитет базується на прагненні вчителя добиватись покірності від учнів. Такий авторитет виховує в учнів негативні якості: ворожість, брехливість, цинізм, тривожність, пристосованість, може викликати комплекси неповноцінності. Іноді помилковий авторитет особистості створюється і підтримується іншими, у власних корисливих цілях [6].

У вчителів найчастіше зустрічаються наступні *види хибного авторитету*: *авторитет пригнічення, притискання, відстані, дружби, педантизму, резонерства, хибної доброти* [5]. Авторитет пригнічення побудовано на побоюваннях учнів перед учителем, і вчителі забувають, що виховання учнів не зводиться до послуху.

Авторитет притискання:завойовується шляхом систематичної демонстрації переваги в правах і можливостях утримувати учнів у постійному страху перед покаранням чи насміханням за невдалу відповідь чи виконану вправу, перед криком, покаранням. Такі вчителі провокують дітей на боязливість, підлабузництво або, навпаки, агресивність, неповагу до старших. Ні про яке виховання свідомої дисципліни в даному випадку не може йти мова. Окрім того, грубість розхитує нервову систему учнів, прививає відразу до навчання, підриває повагу до старших. Вимогливість педагога, яка не підкріплена повагою до учнів, набуває формально-бюрократичного характеру.

Авторитет відстані. Педагог прагне завжди тримати учнів на дистанції. Він вступає тільки в офіційні контакти. Прагне бути недоступним і загадковим, такий вчитель підносить свою персону, створює для себе привілеї навіть дозволяє собі займатись під час уроку сторонніми справами.

Авторитет дружби виникає у випадку, коли вчитель дозволяє учням звертатись до себе як до товариша, однокласника. Тому, не зважаючи на дух дружби, товаришування, між учителем та учнями повинна дотримуватись певна дистанція. Дотримання її учнями показує міру їх вихованості.

Авторитет педантизму. У вчителя існує система дріб'язкових, нікому не потрібних умов, традицій. Він постійно прискіпується до учнів. При чому його придирки не відповідають здоровому глузду, вони просто нерозумні. Педант несправедливий і його дії є малоефективними. У такого вчителя учні втрачають впевненість у власних можливостях, на уроках одна частина учнів грубо порушує дисципліну, інша – тримається скуто, напружено.

Авторитет резонерства. Вчитель, що прагне завоювати таким чином авторитет, постійно повчає учнів, думаючи, що моралізування – головний засіб виховання. До моралізування учні швидко звикають і перестають на них реагувати.

Авторитет хибної доброти виражається в поступливості вчителя. Наприклад, замість проходження на уроці матеріалу за програмою, вчитель, під натиском учнів, дозволяє їм грати в спортивні ігри, або виставляє добрі оцінки учням тоді, коли вони їх не заслужили. Найчастіше такий вид авторитету зустрічається у молодих педагогів. Не маючи достатнього педагогічного досвіду, ці керівники вважають, що учні оцінять їх доброту й у відповідь будуть слухняними та уважними. А виходить навпаки. Учні ігнорують вказівки і навіть прохання такого педагога та ще й насміхаються.

Хибний авторитет може створюватися вчителем і ненавмисно. Проте, в будь-якому випадку, він шкодить вихованню та навчанню учнів.

Висновки: аналіз наукової та методичної літератури дозволив виявити:

- «Авторитет» – це визнання, повага до педагога зі сторони учнів; здатність його здійснювати вплив демократичними методами, служити взірцем для наслідування, джерелом ідей, цінностей, норм і соціальних форм поведінки.

• Авторитетний вчитель здатний значно ефективніше впливати на поведінку учнів, оскільки авторитетного педагога більше поважають, йому більше довіряють, до нього звертаються за допомогою, і його поведінку намагаються наслідувати.

До структури авторитету вчителя фізичної культури входять: професійно важливі якості (моральні, комунікативні, волеві, інтелектуальні), його компетентність (знання, вміння і навички), наявність у нього певних заслуг і успіхів, загальна культура поведінки, стиль взаємодії з учнями, дотримання ним норм педагогічного такту, зовнішність педагога, наявність спортивного статусу в минулому, суспільна думка про вчителя.

Формування педагогічного авторитету суттєво залежить від рівня оволодіння педагогічною майстерністю.

На початку педагогічної діяльності вчитель має формальний рівень авторитету, що забезпечується дипломом про закінчення педагогічного начального закладу, який, в свою чергу, дає право виконувати обов'язки вчителя.

Список використаних джерел

1. Андріаді І. П. Витоки становлення авторитету вчителя. *Школа і виробництво*. 2001, № 8. С.2-22.
2. Болсун С. Не втрачайте шансу: модель ідеального вчителя. *Завуч*. 2004. № 29 (жовт.). С.16-20.
3. Болсун С., Чипиленко Н. Інноваційний підхід до формування професійного іміджу педагога у системі післядипломної освіти. *Післядипломна освіта в Україні*. 2011. № 6. С. 27-31.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. 1440с.
5. Зварищук О., Кухтій С. Авторитет вчителя фізичної культури серед спорту. Львів, Випуск 12, 2008. Т.2. С. 100-106.
6. Зубанова Н. Ю. Формування професійно-педагогічної спрямованості особистості майбутнього вчителя фізичної культури: *автореф. дис. канд. наук з фіз. виховання спорту*. Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 1998. 18с.

7. Корнєв М. Н., “Соціальна психологія”, К., 1995 р. С. 23-28.
8. Матукова Г. І. Формування фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у позааудиторний час [автореферат]. Кіровоград, 2003. 21с.
9. Матукова Г. І. Фізична культура як якість особистості. *Молода спортивна наука України. Зб. наук. праць з галузі фізич. культ. та спорту*. Львів: НВФ «Українські технології», Випуск 7. 2003. Т. 2. С. 255-258.
10. Чечель Н. Формула учительського щастя. *Пані вчителька*. 2008. №12. С.26 -27.

Давидюк І.В.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРИГОДНИЦЬКИХ ТУРІВ НА ТЕРЕНАХ РІВНЕНЩИНИ

Анотація. В Україні щорічно відбувається нарощування кількості бажаючих, що віддають перевагу активним пригодницьким подорожам. Особливо висока частка комбінованих екскурсійних поїздок, в яких оглядові екскурсії, чи стаціонарний відпочинок поєднуються з активними виходами в гори, рафтингом, катанням на лижах, тощо. В статті проаналізовано сучасні тенденції розвитку пригодницького туризму на Рівненщині. Автор дослідив та систематизував різні види пригодницького туризму, проведення пригодницьких турів, визначив проблеми їх розвитку. Важливим кроком, який необхідно здійснити у галузі пригодницького туризму є впровадження міжнародних стандартів у практику, запровадити належну систему страхування турів, що підвищить якість та безпеку послуг, збільшить надходження до місцевого бюджету.

Ключові слова: пригодницькі тури, пригодницький туризм, трекінг.

Постановка проблеми: Одна із тенденцій сучасної туристичної індустрії не тільки підвищення вимог до рівня сервісного обслуговування та комфортності умов проживання, але й до насиченості програми подорожі, що дозволяє людині відпочити від повсякденних буднів, отримати нові враження, емоції, інколи

Наукове видання

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ І РЕАБІЛІТАЦІЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Звітної наукової конференції викладачів, співробітників і
здобувачів вищої освіти Рівненського державного гуманітарного
університету за 2021 рік, 19-20 травня 2022 р.

Випуск 13

Відповідальний за випуск: Кіндрат Вадим Кирилович

Укладачі: Кашуба Анатолій Анатолійович,

Гоголь Тетяна Василівна

Коректор: Ковальський Володимир В'ячеславович

*У збірнику вміщено наукові праці вчених, аспірантів,
вчителів-методистів, вчителів-новаторів, здобувачів вищої освіти
галузі фізичної культури та спорту України*

*Збірник статей буде корисним для вчителів і викладачів
фізичного виховання, спортсменів, усіх, хто цікавиться сучасними
проблемами розвитку фізичного виховання та спортивного
тренування*

Фізична культура, спорт і реабілітація в закладах освіти:
Збірник наукових праць. Рівне: ГО СОМ-ЦЕНТР, 2022. Випуск 13.
142с.

Видруковано за підтримки громадської організації «СОМ-ЦЕНТР»